

ALLAH O KULA RAHMET ETSİN Kİ...*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

رَحِمَ اللهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى ثُمَّ أَيْقَظَ أَهْلَهُ
فَصَلُّوا رَحِمَ اللهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ ثُمَّ
أَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى

(ش. عن الحسن مرسلًا؛ حم. د. ت. ه. ح. ب. ك. عن أبي هريرة)

RE. 290/1 (*Rahima'llâhu racülen kâme mine'l-leyli fesallâ sümme eykaza ehlehû... İlâ âhiri'l-hadis.*)

Muhterem cemaat-i müslimîn!

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Üstadımız Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî Hazretleri'nin cemetmiş olduğu *Râmûzü'l-Ehâdis* isimli hadis kitabından hadis-i şerifleri okumağa devam ediyoruz.

Hadislerin okunmasına ve izahına geçmeden önce evvelâ Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin ruhu için, sonra cümle enbiyâ ve evliyânın, hâssaten meşâyih-i sâdâtımızın ruhları için, eserin müellifi Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevî Hazretleri'nin ruhu için ve eserin içinde bulunan hadis-i şerîflerin bize kadar intikalinde emeği geçmiş olan ruvâtın ruhları için ve uzaktan ve yakından bu hadis-i şerîfleri dinlemek üzere şu meclise teşrif eden siz kardeşlerimizin cümle geçmişlerinin ruhları için, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım:

.....

a. Gece Namazı Kılan Kimse

Hasan-ı Basrî'den mürsel olarak nakledildiğine göre, Peygamber ASS Efendimiz, gece namaz kılmak konusunda şöyle buyurmuşlar:¹

---

¹ İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.271, no:6669; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten. Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IV, s.72, no:1113; Neseî, *Sünen*, c.V I, s.79, no:1592; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.IV, s.233, Ahmed ibn-i Hanbel. *Müsned*, c.II, s.436, no:9625;

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.250, no:7404; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.472. no:828; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.411, no:1300; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.187; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.453, no:1164; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.183, no:1148; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.260, no:3208; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V II, s.793, no:21437, 21438; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.119, no:12710, 12711.

رَحِمَ اللهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى ثُمَّ أَيقَظَ أَهْلَهُ
فَصَلُّوا رَحِمَ اللهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ ثُمَّ
أَيَّظَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى

(ش. عن الحسن مرسلًا؛ حم. د. ت. ه. حب. ك. عن أبي هريرة)

RE. 290/1 (*Rahima'llàhu racülen kàme mine'l-leyli fesallâ*) “Allah o adama rahmetini ihsân eylesin ki, geceleyin kalkıp namaz kılar, (*sümme eykaza ehlehû*) sonra ailesini uyandırır; (*fesallû*) beraberce kılarlar. (*Rahima'llàhü'mreeten*) Yine Allah-u Teâlâ o kadına rahmetini ihsân eylesin ki, (*kàmet mine'l-leyli fesallet*) geceleyin kalkar, namaz kılar. (*Sümme eykazat zevcehâ fesallâ*) Sonra kocasını uyandırır ve o da kılar, kocası da kalkar.”

Geçen haftaki derslerde de, bu gece namaz kılmak meselesi geçmişti. Birçok hadis-i şerifler bizi geceleri kalkıp, uykumuzu bölüp namaz kılmaya teşvik ediyor. Hatta insan, uyku sersemliğiyle biraz nazlanır, birisi kendisini kaldırırken. Diyor ki:

فَإِنْ أَبِي نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ

“—Yüzüne su da serpebilir, insan uyansın diye karısını uyandırırken... Kadın kocasını uyandırırken, hafifçe yüzüne suda serpebilir.” diyor.

Bu gece namazının üzerinde ne kadar dursak azdır. Geceleyin göğün kapıları açılır ve Allah-u Teâlâ Hazretleri, duaları kabul ettiğini beyan sadedinde, semâ-i dünyâyâ nüzûl eder buyurmuş Peygamber Efendimiz:²

يَنْزِلُ اللَّهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ هَلْ
مِنْ سَائِلٍ فَأُعْطِيَهُ هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ هَلْ
مِنْ تَائِبٍ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ

(حم. ن. عن جبير بن مطعم)

(*Yenzilü'llàhu fî külli leyletin ilâ semâi'd-dünyâ*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri her gece en yakın semâyâ nüzûl eder, (*feyekülü*) ve kullarına seslenir:

---

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV , s.81, no:16791, 16793; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.134, no:1566; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V I, s.125, no:10321; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.413, no:1480; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.9, no:3439; İbn-i Ebî Âsım, *es-Sünneh*, c.II, s.15, no:407; Rûyânî, *Müsned*, c.IV, s.153, no:1442; Cübeyr ibn-i Mut'im RA'dan.

İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.250, no:215; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.104, no:3356; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.235, no:17246;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXIV , s.259, no:27107.

(*Hel min sâilin, feu'tıyehû*) ‘Yok mu benden bir şey isteyen? Haydi kalksın, istesin, istediğini vereyim! Yok mu benden bir haceti olan, o hacetini revâ eyleyeyim! (*Hel min müstağfirin, feağfire lehû*) Yok mu istiğfar eden, istiğfar etsin, afv ve mağfiret edeceğim! (*Hel min tâibin, feetûbe aleyhi*) Yok mu tevbe eden, tevbesini kabul edeyim!’ diye kullarına hitab eder. (*Hattâ yatleu'l-fecri*) Bu fecir doğana kadar, yâni imsak vaktine kadar devam eder.”

İmâm Gazâlî Rh.A *İhyâ*'sında der ki:

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rahmeti, lütf u keremi yağmur gibi umûmî gelir. Nasıl yağmur yağıyor, öyle umûmî gelir ama, bu mübarek rahmetten ancak kabı müsait olanlar istifade eder.”

Sen kabını ters çevirirsen içine yağmur dolar mı, bir şey do lar mı? Kabı ters çevirmişsin, kapatmışsın. İsteddiği kadar yukarıdan yağmur yağsın, bereket yağsın içine girer mi? Girmez. Allah'ın rahmeti, adâletinin iktizâsı umûmî olarak yağıyor ama, kullar gafil. Kullar kaplarını ters çevirmişler, içeriye bir şeylerin girmesini kendileri engellemiş oluyorlar.

وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

(ق: ۲۹)

(*Ve mâ ene bi-zallâmin li'l-abîd*) “Ben kullarıma zulmedici değilim.” (Kaf, 50/29)

Başka bir ayet-i kerimede:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنفُسَهُمْ

يَظْلِمُونَ

(يونس: ٤٤)

(*İnna'llàhe lâ yazlimü'n-nâse şey'en*) [Şüphesiz ki Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, (ve *lâkinne'n-nâse enfüsehüm yazlimûn*) fakat insanlar kendilerine zulmederler.] (Yunus, 10/44) deniliyor.

Bu gece namazına alıştırmak için, kılmak için bilmiyorum ne tedbirler lâzım, ne söylememiz lâzım? Bu kadar hadis-i şerîfler var... Ben diyorum ki: Bir gece deneyin, tadını aldıktan sonra insan acaba bırakabilir mi? Ama tabii hazırlık yapmak lâzım. Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz gündüz öğleden önce biraz uyurdu. *Kaylûle* denilen bir uyku. Neden? Gece uyanıktı, onun için.

“—Peygamber Efendimiz gündüz uyurdu, ben de uyuyayım!”

Sen zaten bütün gece uyudun. Sabaha kadar horul horul uyudun. Bir de şimdi sünnet diye uyuyorsun, bir de öğleden sonra uyu, bir de akşam uyu... Uykuyla geçiyor ömür.

Peygamber Efendimiz uyanık dururdu da gece, ondan sonra öğleye yakın, *kaylûle* denilen bir uyku ile vücudunu takviye ederdi. Bu öğle üzeri, insanın vücudunu uykuyla takviye etmesi sıhhî bakımdan o kadar kıymetli bir şey ki... Yâni insan iyi müslüman olsa, Allah'ın emirlerini

tutan bir insan olsa, çok şeyler kazanacak ama, yapmıyor. Nefsine uyup, şeytana uyup yapmıyor, çok şeyleri de kaybediyor ama farkında değil. Görmeden kaybettiği için neler, hangi fırsatlar elinden gitmiş farkında değil.

Amerika'da zenginlerin hayatlarını incelemişler, milyonerler 40-50 yaşlarında ölüyorlarmış. Yaş ortalaması 50 civarı filan. O kadar ekmek, yiyecek, rahat, lüks, konfor... Çabuk ölüyorlar. Bir tanesi çok yaşamış. Acaba bunun ötekisinden farkı nedir diye düşünmüşler, araştırmışlar. Öğleyin uyurmuş adam. Öğleyin özel dairesine kapanırmış:

“—Beni rahatsız etmeyeceksiniz. Dünya yerinden yıkılsa, bütün şirketlerim batsa, beni rahatsız etmeyeceksiniz.” dermiş, bir saat uyurmuş.

Uzun zaman yaşamış. Yâni geceleyin uyumayınca insan ölmez. “—Efendim ölürüz kalırız da, zayıf düşeriz de, şöyle olur, böyle olur...”

Geceleyin öyle yaparsın, ibadet edersin, Allah'ın fazl u keremine mazhar olursun, nimetine gark olursun, mânevî bakımdan büyük kazançlar elde edersin. Gündüz de bir ara uyursun. Vücut yine aynı şeyi alır ve çok daha fazla kârlı olur. Ama hayatı öyle tanzim etmek lâzım!

Bu 20. Yüzyıl'daki hayat tanzimi, bizim hayat tanzimi tarzımız değil. Bizim hayat tarzımız, sabah namazından sonra erken başlar. Şimdi erken kalkmazlar. Eskiden sabah namazından sonra çarşılar pazarlar açıktı, şimdi 9'da 10'da gelemez ki, gelmesi mümkün değil. Genel müdürler bile 10'da 10:30'da geliyor. Neden? Gece hayatı var.

Eskiden yatsıdan sonra yatarlardı Hem elektrik tasarrufu, hem ibadet için kuvvet, fırsat vs... Hem de sabah erken kalkmağa bir vesile oluyor. Yatsıdan sonra hemen yatarlardı, geceleyin kalkıp Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne münâcaat ederlerdi, niyâz ederlerdi.

Şimdi Hocamız Rh.A hacda buyurmuş ki... Halvet yapın, yâni تنها bir mahalde kendinizi Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne ibadete verin! Zilhiccenin ilk on gününde, Muharrem'in ilk on gününde, Ramazan'ın son on gününde halvet yapın! Peygamber Efendimiz de i'tikâfa girerdi camide...

Halvet o kadar tatlı, o kadar güzel bir şey ki, insan orada Mevlâsına kulluğunu anlıyor. "Hâaa, ben kulmuşum." diyor. Mevlâ'ya kulluk nasıl yapılmış, birazcık görüyor ve tadıyor. O bakımdan fevkalâde güzel! İnsan bu dünyanın gürültüsünden, patırtısından, hızlı akışından kendisini biraz çektiği zaman, dünyayı ahireti anlaması mümkün oluyor.

Bir de bu geceleyin mümkün oluyor. Geceleyin kalktığı zaman, herkes yatmış, vasıtalar gürültü yapmaz, egzoz gürültüsü yok, radyolar kapalı, televizyonlar kapalı, insanların hepsi uyumuş, bir sükûnet var. O zaman düşün düşünebildiğin kadar.

"—Bir saatlik tefekkür altmış yıllık ibadetten üstündür." Buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Tefekkür kıymetli. Tefekkürsüz işin kıymeti yok. Tefekkür imkânı oluyor. Düşünme, insanın kendi işini gözlemesi mümkün oluyor da onun için.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, sevdiği güzel amelle-re cümlemizi muvaffak eylesin... Başka bir şey diyemiyoruz. Çok kıymetli, çok güzel, çok lezzetli diyoruz da, artık onun tadını tatmayınca ne diyelim, bir şey diyemiyoruz. Tadınca anlayacak. 60 yaşına geldikten sonra anlarsa, geçen ömrü için eyvah diyecek.

“—Vah, keşke daha evvel aklım başıma gelseydi de, keşke önceden güzel, lezzetli hayata intibak etseydim!” diyecek.

Niye erkenden, işin başında böyle yapılmaz? Ahirette cehenneme girdiği zaman kâfirler:

لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

(الملك: ١٠)

(*Lev künnâ nesmeu ev na'kılü mâ künnâ fî eshâbi's-saîr*) “Ah keşke biz duyan insanlar olsaydık da, akıl eden insanlar olsaydık da, derleyip toparlasaydık kendimizi. O zaman cehennem ehlinden olmazdık. Bu ateşlerin içinde bu azapları görmezdik.” diyecekler. (Mülk, 67/10)

Ama geçti. Fırsat burada, bu dünya hayatında... İnsan öldü mü, o fırsat bitiyor artık. Hatta ihtiyarlayınca da bitiyor. Eli titrer, ayağı titrer, uyuyamaz, rahatsızlık başlar...

Asıl kıymetli olan, insan sıhhatliyen, dinçken, gençken ve günah imkânları, fırsatları da elinde varken, hayrı tercih ettiği zaman yapılan ibadet...

Elinde imkân var... İsterse futbola gider, isterse sinemaya gider, isterse plaja gider ama; oraya gitmiyor, kalkıyor, Rasûlüllah SAS Efendimiz'in hadislerini dinlemek için camiye gidiyor. Eh bunun eciri, mecburen buraya gelen insanla bir olur mu? Elinde fırsat var. Kötülük de yapabilir, karşısına fırsat çıktığı halde, şuurla ötekisini tercih ettiği için, onun eciri daha çok olacak.

Allah râzı olsun, genç kardeşlerimiz bu gençliğin kıymetini bilsinler! Bu gençlikteyken ibadet yapmanın büyük mükâfâtı var. Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde, nurdan minberler üzerinde, Allah-u Teâlâ Hazretleri gençliğinde Allah'a ibadet ederek ömrünü değerlendirmiş kimselere ikram edecek, orada tutacak. İnsanlar aşağıda terin içine batmışlar çenesine kadar, azabın ve hesabın korkusundan, dehşetinden titrerken, onlar nurdan minberlerin üzerinde, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde sefâ sürecekler. Ne kadar büyük nimet. Bu nimetin kadrini bilin!

b. Hadisleri Öğrenip Başkalarına Anlatan

Diğer hadis-i şerif:³

---

³ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II,s.41, no:1224; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.355, no:587; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V I, s.253; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.X, s.283, no:915; Nu'man ibn-i Beşir babasından.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.228, no:29202; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.121, no:12715.

رَحِمَ اللهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَحَفِظَهَا فَرُبَّ حَامِلٍ
فِقْهِ غَيْرِ فِقِيهِ وَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ
مِنْهُ ثَلَاثُ لَا يَغُلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ إِخْلَاصُ
الْعَمَلِ لِلَّهِ وَ مَنَاصِحَةُ وِلَاةِ الْمُسْلِمِينَ وَ لَزُومُ
جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ

(طب. كر. وابن قانع عن النعمان بن بشير عن أبيه)

RE. 290/2 (*Rahima'llàhu abden semia makàletî fehafizahâ...*) Peygamber ASS'ın sizlerle, bizlerle ilgili bir hadis-i şerîfi. En-Nu'mânü'bnü Beşîr RA'dan, o da babasından nakletmiş. Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:

“Allah şu kula rahmet eylesin ki...” Yâni, Peygamber Efendimiz rahmet talep ediyor. Orasını söylemeyi unuttum. Peygamber Efendimiz'in duasına mazhar oluyor insan.

(*Rahima'llàhu racülen kàme mine'l-leyli*) diyor, “Geceleyin kalkıp da namaz kılan kimseye, Peygamber Efendimiz rahmet talep ediyor, başkası değil. Rasûlüllah Efendimiz rahmet temennî etmiş, talep etmiş, dua etmiş. Bir insan anasının babasının duasını alsa, ne kadar makbul, ne kadar iyi bir şey oluyor. Rasûlüllah'ın duasını kazanmak istemez mi insan? Rasûlüllah insan hakkında dua edecek de, o dua reddolur mu? Mümkün mü?

(*Rahima'llàhu abden*) “Allah ş u kula rahmet etsin ki, (*semia makàletî*) benim konuşmamı, hadisimi işitir (*fehafizahâ*) ve onu hafızasında tutar, unutmaz, iyice muhafaza eder. Böyle bir kimseye, kula Allah rahmetini ihsân etsin...”

Bu nedir? Peygamber SAS Efendimiz kendi hadislerini derlemeğe bizi teşvik ediyor. Ve bize hayır dua yapıyor. Şimdi siz benim söylediğim bir hadis-i şerîfi aklınızda tutsanız, bu duaya mazhar oluyorsunuz.

(*Ferubbe hâмили fıkhin gayri fakîhin*) “Nice ilmi nakleden kimseler vardır ki, kendisi alim değildir. Nice ilmi nakledicilik yapan, ilim nâkili, ilim taşıyıcılığı vazifesi yapan kimse vardır, fakat kendisi alim değildir.” “Olsun ben Rasûlüllah SAS'den iyice duydum, işittim, kelimesi kelimesine o şöyle buyurmuştur.” demek de, Peygamber Efendimiz'in duasına mazhariyeti sağlıyor insana. Kendisi alim olmasa bile, bir hadis-i şerîfi ben böyle duydum demesi o ecri kazandırıyor.

(*Ve rubbe hâмили fıkhin ilâ men hüve efkahu minhu*) “Nice bazı kimseler de vardır ki bilgiyi, dini mâlumatı, ilmi kendisinden daha bilgili, daha anlayışlı kavrayan bir kimseye nakletme durumunda olur. Kendisi de bilgindir ama, naklettiği kimse ondan daha fazla istifade eder.”

Bu hususta bir fıkra... İmâm A'meş Rh.A, büyük alimlerden. İmâm-ı Âzâm Rh.A'e bir fıkıh meselesi sormuş. Kendisi büyük muhaddis, İmâm-ı Âzam Efendimiz'e bir mesele soruyor.

İmâm-ı Âzam Efendimiz muazzam ilmî zekâsı var, zarafeti var. Tebessüm buyurmuş, onun sorularını, meseleyi güzelce cevaplandırmış. Demiş ki soran imam A'meş:

“—Yâ İmâm! Sen bu bilgiyi nereden çıkarttın, neye dayandırıydın bu bilgiyi? Delilin ne?”

Delilini de soruyor. Çünkü Ebû Hanife Hazretleri:

“—Benim çıkardığım hükmün delilini bilmeyen, benim hükmümle amel etmesin.” diye tavsiye etmiş.

İlim adamının, ilim erbâbının şânı budur. Delil sormuş. Çünkü delil sormaya insanlar alışırsa boş, safsata sözler meraktan kalkar. Hakiki ilimler, köklü ilimler ortada yayılır, boş bir şey oldu mu durur. Kıymeti yok. O kenarda kalır. Onun için kendisi de öyle söylerdi. O da sormuş:

“—Sen bunu nereden çıkarttın?”

Yine tebessüm buyurmuş mübarek demiş ki:

“—Sen hani geçenlerde bana Rasûlüllah SAS Efendimiz'den bir hadis-i şerîf nakletmiştin ya —kendisi hadisçi çünkü— işte o hadisten çıkarttım.” demiş.

Düşünmüş, hayran kalmış. Yâni o hadis-i şerîfi İmâm-ı Âzâm Hazretleri'ne kendisi naklettiği halde, o hükmü ona dayandıramamış da İmâm-ı Âzâm Hazretleri zekâsıyla, fesametiyle, bilgisinin derinliğiyle, enginliğiyle oradan o hükmü çıkartmış. Hayran kalmış. Diyor ki:

“—Ey fakihler, ey fıkıh ilmindekiler, ey büyük müctehid alimler! Sizler tabibe benziyorsunuz, doktora benziyorsunuz, bizler ise eczacıya benziyoruz. Tedaviyi siz yaparsınız, biz sad e ce ilaç satarız.” diyor.

Nasıl eczaneye gitsen:

“—Ben hastayım ilaç ver!” desen, kanunen der ki:

“—Ben sana ilaç tavsiye edemem. Git doktordan tavsiyeyi al, ben ne istersen onu veririm.” der.

Öyle demiş. Demek ki, nakledenden tebliğ edilen kimse daha üstün olabiliyor. Onun için, Peygamber Efendimiz ezberlemeyi tavsiye etmiş. Kendi hadislerinin herkesin hıfzetmesini, hatırd tutmasını emretmiş. İşte bu hadis-i şerîfleri, şimdi o mübareklerin gayretleriyle okuyoruz. Yoksa onlar dinlemeselerdi dikkatle, hıfzetmeselerdi, kelimelerine dikkat etmeselerdi, olur muydu?

Peygamber Efendimiz dua tarif ediyor birisine, rasul kelimesini kullanmış nebi kelimesi yerine duada. “—Yok, öyle değil, nebi diyeceksin.” diyor.

Yâni ikisi de aynı kapıya çıkar. İkisi de Allah’ın elçisi veya peygamberi demek ama, olsun o kelime kullanıldı, öyle diyeceksin diye ikaz ediyor. Kelimelerin üzerinde o kadar durmuşlar.

Hadis-i şerîf başka bir mevzuya geçiyor bunun arkasından. Demek ki, bundan ne çıkıyor: Peygamber Efendimiz’in hadislerini hatırımızda tutacağız, öğreneceğiz, hatırımızda tutacağız. Başkasına da nakletmeğe emir ve işaret var burada:

“—Ben Rasûlullah SAS Efendimiz’in şöyle buyurduğunu duydum.” diye başkasına nakledeceğiz.

Çünkü o belki daha anlayışlı kimse, onu duyar ve ondan çok daha büyük istifadeler çıkartır.

Bazen öyle oluyor ki, bir hadis-i şerîfi bir doktor duyuyor, hayran kalıyor. Bir fizikçi duyuyor, hayran kalıyor. Neden? Allah Allah! Rasûlullah Efendimiz böyle mi buyurmuş diyor, evet böyle buyurmuş. Bu 20. Yüzyıl’da ortaya çıkmış bir hakikat.

Bizim dervişlerden, şeyhlerden bir tanesi Almanya’ya gitmiş. Yâni, bu asırda yaşayanlardan bir tarikatın şeyhi Almanya’ya gitmiş. Arif bir kimse, çok sevgi toplamış. Almanlar hayran kalmışlar. Bu kadar kibar, bu kadar gönül okşayışı, bu kadar zarif bir kimse diye. Etrafına toplanmışlar, söz kalpten açılmış. O kalbi bir anlatmağa başlamış Almanlara... Alman doktorlar oturdukları yerden kalkıp kalkıp öyle oturmuşlar. Kalpte şöyle bir yer vardır... İşte süveydâ-yı kalp denilen bir yer vardır, orası nur mahallidir diye böyle anlatınca;

“—Allah Allah... Bu tıpta, kalpteki bu yer yeni bilindi, yeni bulundu. Elektrik ikazı çıkartıyor ve kalbin atmasına yardım ediyor bu. Buradan hasıl olan elektrik ile kalp atıyor. Bunu nereden biliyor.” diye hayret etmişler.

Tabii işte, Rasûlullah SAS Efendimiz’in söylediği hadis-i şerîf nakledildiği zaman, belki bir alim ondan daha büyük hisse çıkartacak.

Onun için, doğru öğrenelim kelimeleriyle, başkasına da nakledelim! Kendimiz de üzerinde derin tefekkür edelim! Bizim en büyük zarara uğrayışımızın, yâni kendimizdeki birtakım kusurlar var, zarara uğrayışımızın sebepleri var. Bu sebeplerin başında alışkanlık belâsı geliyor, kanıksamak. Bir şeyi duya duya alışmışız, çok duyduğumuz için kıymetini ve altında yatan mânânın enginliğini, derinliğini unuttur hale gelmişiz. Doktorun acıma hissini kaybetmesi gibi. Bir hastanın karşısında rikkatli, yumuşak huylu, merhametli bir insan gözyaşı döker. Doktor ağlayamaz artık, göre göre kanıksamıştır.

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

(الفاتحة: ٥)

(*Ihdina's-sırâta'l-müstakîm*) [Bizi sırat-ı müstakîme hidayet eyle!] (Fâtîha, 1/5) diyoruz meselâ, her gün, günde kırk defa... Bu sırat-ı müstakîm nedir diye bir peşine düşüp, araştırmış mıyız? Duya duya kanıksamışız yâni.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

(الفاتحة: ٦)

(*Sırâta'llezîne en'amte aleyhim*) “Kendilerine in'âm ve ithamda bulunduğu iyi kullarının yoluna bizi hidayet eyle yâ Rabbi!” (Fâtîha, 1/6) diyorsun. Allah Allah, bu iyi kullar kimlermiş, araştırmak lâzım!

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

(الفاتحة: ٧)

(Gayri'l-mağdûbi aleyhim ve le'd-dâllin) Kendisine Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin gazap ettiği kulların yoluna götürme bizi yâ Rabbi! (Ve le'd-dâllin) Sapıtmış kullarının yoluna bizi götürme yâ Rabbi!" (Fâtîha, 1/7) der, Allah'ın gazap ettiği kullar kimlerdir bilmez.

Sapıtmış kullar kimdir? Araştırmazsan olur mu? İstedığın yolu bilmezsen, doğru yolu istiyorsun, nedir araştırmıyorsun, peşine düşmüyorsun. Eğri yolları sıralıyor dudakların, dudaklarından dökülüyor, söylüyorsun eğri yolları, "İşte gazaba uğramışların yoluna sokma bizi yâ Rabbi! Dalâlete sapıklığa düşenlerin yoluna sokma!" diyor, araştırmıyor. İşte bu alışkanlık, kanıksama. Halbuki üzerinde düşünse insan, ne mânâlar çıkacak. O zaman, ne kadar kendisine çeki düzen verip doğru yola sokacak.

c. Mü'minin Kalbindeki Üç Şey

Peygamber Efendimiz ifadesine devam buyurmuş:

ثَلَاثٌ لَا يَغُلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ
وَ مُنَاصِحَةُ وُلَاةِ الْمُسْلِمِينَ وَ لُزُومُ جَمَاعَةِ
الْمُسْلِمِينَ

(Selâsün lâ yegullü aleyhinne kalbü mü'minin)
"Üç şey vardır ki, mü'minin kalbi böyle olduğu zaman, bu üç şeye sahip olduğu zaman mühürlenmez, bağlanmaz kalbi."

Kalbinin mühürlenmesi;

طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

(التوبة: ١٢)

(*Tabea'llàhu alâ kulûbihim fehüm lâ ya'lemûn*)
[Allah onların kalplerini mühürledi, artık onlar (neyin doğru olduğunu) bilmezler.] (Tevbe, 9/93) diye bildiriliyor.

Kalbinin mühürlenmesi, kapatılması demek; yâni, işlemez hale gelmesi. Hani meselâ bir belediye zabıtası veya örfî idare, kapısına bir ip geçiriyor, kırmızı mum döküyor, bir mühür basıyor, hadi git bakalım girebilersen içine gir... Giremiyor. Neden? Mühürlendi. Kalp mühürlendi mi böyle, çok kötü bir şey yâni.

“—Bir kimse üç defa cuma namazına gelmese, kalbi mühürlenir.” diyor Allah-u Teâlâ'nın Rasûl-ü Ekremi SAS Efendimiz. Cuma onun için o kadar mühim.

Kalp mühürlenmesi çok kötü bir hal. Çünkü insanın kalbi mânevî gerçekleri anlama, uyanma ve ahireti kazanma vasıtasıdır:

لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا

(الأعراف: ١٧١)

(*Lehüm kulûbün lâ yefkahûne bihâ*) “Onların kalpleri vardır ama, hiç onunla akletmezler.” (A'raf, 7/179) diyor.

Demek ki, kalpten maksat et parçası olan yürek değil. Yâni bizim akıl dediğimiz şey, gönül dediğimiz şey orada. Gönülün de mühürlenmesi çok kötü bir şey oluyor.

Üç şey olursa, o üç vasıf üzerinde olan mü'minin kalbi mühürlenmez. Üç güzel vasıf sayacak şimdi Rasûlüllah Efendimiz ASS:

1. (*İhlâsü'l-ameli li'llâhi*) “Yapılan işi, ameli, fiili Allah için hâlisâne yapmak, sadece Allah için yapmak.”

İnsan bir işi bir maksatla yapar. Bu camiye geldin, niye geldin?

“—Rasûlüllah'ı seviyorum, hadis-i şerîfleri dinlemekten memnunluk duyuyorum, gözüm nurlanıyor, sevap olduğunu biliyorum, Allah'ın rızasına uygun olduğunu bildiğim için, camiye ondan geldim.”

Güzel... E böyle bir maksatla gelmez de insan, kötü bir maksatla gelirse:

“—Şuraya geleyim, buraya cemaat çok geliyor, en güzel ayakkabıyı seçeyim, yeni alınmış ayakkabıyı alayım, gideyim!”

E camiye geldi, şimdi bu adam sevap alacak mı? Almaz. Çünkü niyeti hâlis değil... Seninle beraber camiye geldi, aynı camiye bizimle beraber geldi, girdi. Ameli aynı, fakat niyeti başka, niyet hâlis değil, muhlis değil, onun için sevap alamaz.

Hani ben böyle ayakkabı çalmaktan misal verdim de, başka şey de olabilir, başka sebeplerle de gelebilir insan.

Amel halis niyetle yapılır. Halis ne demek, ihlâs ne demek? Halisi biliyoruz. Meselâ, şu halis altından yapılmış bir şey, halis yünden yapılmış bir kazak... Yâni içine başka bir şey katılmamış, saf demek. Amelde de ihlâs demek, o amelin yapılmasında niyeti ne? Allah'ın rızasını düşünmekten başka hiçbir şeyi katıştırmamak. Amelde ihlâs ne demekmiş? Ameldeki niyetine hiç bir şey katıştırmamak. Bir damla başka bir şey katışsa, başka bir maksat karışsa, olmaz. Yalnız bu sözü söylerken hatırıma geldi, tabii kötü niyet olmamak şartıyla olacak

Zikir meclisine insanlar gelse otursalar, başkası da te sad üfe n gelse oraya otursa, veyahut kendisini çağırarak için filan otursa,

Allah hepsine ecri aynı verir:⁴

هُمُ الْقَوْمُ لَا يَشْقَىٰ بِهِمْ جَلِيسُهُمْ

(Hümü'l-kavmü, lâ yeşkà bihim celîsühüm) “O zikredenler öyle mübarek insanlardır ki, onların yanında olan insanlar da mahrum kalmaz, onlar da onlardan sayılır.” diye onları da mağfiret eder.

Zikir meclisinin bereketi. Ama zikir meclisi sadece eline tesbih alıp Allah'ı anmak mânâsından, biraz daha geniş Arapça'daki mânâsı. O da var...

---

⁴Buhârî, *Sahîh*, c.V , s.2353, *Deavât* 83/66, no:6045; Müslim, *Sahîh*, c.IV , s.2069, no:2689; Tirmizî, *Sünen*, c.XII, s.28, no:3524; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.251, no:7418; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.III, s.139, no:857; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.672, no:1821; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.319, no:2434; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.399, no:531; Taberânî, *Dua*, c.I, s.531, no:1895; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.376; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.414, no:1747; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IX, s.230, no:8306.

Meselâ, bu da bir zikir meclisi sayılıyor. Meselâ, filanca ad amı görecektin, evini aradın bulamadın, İskenderpaşa Camii'nde vaaz dinlemeğe, hadis-i şerîfleri dinlemeğe gitmiş diye duydun, sende geldin oturdun şurada... Asıl maksadın oradan, içeriden çıksın da onunla görüşeyim. Ama bir taraftan da dinliyorum. Niyeti kötü olmadıktan sonra, o ecir gene verilir. Çünkü bu da bir çeşit zikir meclisidir.

Demek ki ameli ihlâsla yapacağız. Amelde, yapacağımız zikirde ilk başta niyeti kontrol etmek lâzım. Ben şu işi yapıyorum, neden yapıyorum diye, her işimizi kontrol edeceğiz. Bak gene alışkanlık belâsından dikkatimizden kaçıyor belki ama, her namazda ne yaparız? İlk önce ayakta dururuz, *Allahu ekber* demeden önce, dilimizle bazı sözler söyleriz:

“—Niyet ettim Allah rızası için şu vaktin farzını kılmağa, sünnetini kılmağa; yöneldim kibleye...” filan.

Bak dille ilk önce söylüyoruz. İşte her şey böyle olacak. Her işimiz tıpkı böyle, namaza girerken olduğu gibi dilimize getirmesek bile, kalbimizden düşüneneceğiz o işi neden yaptığımızı.

Eğer Allah rızası için yapıyorsak yapacağız. İşin içinde başka şeyler varsa, onları ayıracağız, ayıklayacağız ki halis olsun. Katışık oldu mu olmaz. .... derler sonra. Paranın içine başka şeyler katışınca, nasıl kapkara oluyorsa, kıymeti olmaz. Demek ki mü'minin kalbi mühürlenmez amelini ihlâsla yaparsa bir.

2. (*Ve münâsahatü vülâti'l-müslimîn*) “Müslümanların valilerine yardımı ve onlara karşı iyi niyet beslemek, yâni yardımına koşmak ve iyi niyet beslemek.”

Müslümanların valileri ne demek? Müslümanların işlerini çekip çeviren insanlar demek. Yâni validen maksat, bugünkü idari taksimata göre hani ilçedeki şahıs vali değil de, onun adına kaymakam deniliyor. Öyle değil. Her nerede olursa olsun müslümanların işini çekip çeviren, müslümanların işini yönetecek durumda olan kimselere nasıl olacak insan? Halisane muamele edecek, cân u gönülden, ihlâs ile, temiz kalp ile, samimiyetle yardımcı olacak. Müslümanların parasını, malını sömürmeye çalışan, müslümanların memleketini elinden almağa çalışan insana değil. Bu incelik burada.

(*Vülâti'l-müslimîn*) demek, hem kendisi müslüman, hem müslümanların işlerini yönetmekle vazifeli olacak. Onlara halisâne yardım etmek lâzım, yardımcı olmak lâzım, onları desteklemek lâzım, emrinden dışarıya çıkmamak lâzım. Çıkarsa helâk olur. Müslümanın yöneticisi durumunda olan, başında vazifelendirilmiş kimselere asi gelirse bir insan, ebedî felah bulmaz. Başına gelmedik felâket kalmaz, yâni asi oldu mu, veyahut sözünü dinlemedi mi... Bunun misalleri çok, anlaşılmıştır.

3. (*Ve lüzûmu cemâati'l-müslimîn*) “Müslümanların cemaatine yapışmak, bağlanmak.”

Lüzum demek, yapışmak demek. *Mülazim* olmak, bağlı olmak.

Yâni tefrikaya düşmemek, topluluktan ayrılmamak. Müslümanların içinde bir başka baş çekip de, parçalanmağa sebep olmamak. Müslümanların cemaatine dahil olmak.

E müslümanların cemaati işte derece derecedir. Bir caminin içinde bile bir topluluk vardır. Bu topluluğun dağılmaması, parçalanmaması, herkesin bir başka baş çekip oraya buraya gitmemesi lâzım!

Daha önceki hadis-i şerîflerde geçmişti:

“—Başınızda Habeşî bir kıvırcık saçlı köle bile emir dahi o lsa, onu dinleyin.” diyor Peygamber Efendimiz ahabına.

Yâni ille ahabın en yükseklerinden olacak, Aşere-i Mübeşşere'den olacak, illa asil aileden gelmiş olacak... Böyle bir şart yok. Uygun görülmüş de başınıza kıvırcık saçlı, kara derili, zenci bir kimse bile tayin edilmişse, ona itaat edin buyuruyor. Neden? Müslümanların birliği parçalanmasın diye.

Hatta bir yerde bir şeye rastladım ki; “Müslümanların başında bir idareci varken, ikinci bir idareci baş kaldırıp çıkarsa, onu öldürün!” diyor. Neden? Müslümanları birbirine düşürecek, bir sürü ordu birbirleriyle çarpışacak, çarpışacak, çeşitli fitneler, fesatlar olacak.

Cemaati dağıtmaya sebep olacak her çeşit şey de yasaklanmıştır İslâm'da. Hattâ, imamın uzun sûre okuması bile, eğer cemaatte tenfîr meydana getiriyorsa, o bile yasaklanmıştır.

Tenfîr-i cemaat, imamın dikkat edeceği inceliklerden birisidir ki, namazda kendisi aşka gelmiş, okuyor okuyor ama, arkada adamın karnı ağrıyor; işi var, treni kaçacak veyahut filanca yere yetişmesi lâzım, dairede amiri azarlayacak... O da okuyor da okuyor... Böyle çok uzun okuduğu zaman, eğer cemaatte ona karşı kızgınlık ve ya bıkkınlık gibi bir duygu hâsıl olarsa, doğru değil. O zaman kısaca kıldırarak. Yâni cemaatin ihtiyacına göre, onu bıktırmayacak şekilde.

Rasûlüllah SAS Efendimiz ashâb-ı kirâmını gözünün içine bakarak takip edermiş hepsini. Konuşmaya mütehammil, söz anlamağa uygun bir durum gördüğü zaman konuşurmuş. Konuşmasını gayet kısa keser, ondan sonra da hemen yormadan bırakmış konuşmayı. Uzun uzun konuş konuş, konuş konuş... Sonunu hatırlasa başını unuttur insan. Yâni uzun konuşmak böyle zararlı neticelere yol açabilir. Bu da cemaati dağılacak bir şey olarak ifsad eder.

İki insanın arasını bozmak yasaktır. İki insanın arasında laf taşımak yasaktır. İki insanın sözünü ona götürüp, onu ona düşürmek, bunu buna düşürmek yasaktır. Müslümanların birbirleriyle kavga ettikleri zaman, ihtilafa düştükleri zaman arasını bulmak sevaptır. Onları barıştırmak uygundur. Hatta barıştırmak için, küçük masum yalanlar söylemek bile caizdir.

“—O seni seviyor da, işte utandığı için senin yanına gelemiyor. Sende birazcık güzellik göster de, barışmasına vesile olsun.” filan diye.

Halbuki ötekisi öyle bir şey demese bile, barıştırmak bakımından böyle şeylere müsaade edilmiş. Yalan burada caizdir denmiş hadis-i şerifte. Neden? Bir büyük gaye var; müslümanların cemaati bozulmasın. Dirlikleri, birlikleri dağılmasın, gölge düşmesin, çatlama olmasın diye.

Kim böyle müslümanların umumî cemaatinden ayrılmazsa, ona bağlı olursa, müslümanların başına geçip de müslümanların müslümanca işlerini yönetmekle vazifeli kimselere yardımcı olur. Kullara itaat eder, onlara hulûs-u kalb ile yanaşırsa, emirlerini dinlerse ve amelleri, yaptığı her işi Allah'ın rızasını düşünerek, başka hiç bir maksat katıştırmadan yaparsa, onun kalbi mühürlenmez.

E aksi? Aksinde kalbin mühürlenme tehlikesi var demek. Yâni amelleri ihlâssız yaparsa insan, müslümanların idarecilerine zorluk çıkartır, onlara aykırı giderse ve cemaatten ayrılırsa, başına bazı haller gelir demek.

Allah-u Teâlâ Hazretleri kalbi uyanık olan, kalbi nurlu olan, mânevî gerçekleri almış, böyle insanın ahiretteki kârını, zararını müdrük olan kimselerden eylesin cümlemizi...

d. Ensâr'a Dua

Peygamber ASS Efendimiz bu hadis-i şerifinde Ensâr'a dua ediyor:⁵

---

⁵ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.194, no:161; Heysemi, *Mecmaü'z-Zevaid*, c.V , s.351, no:8996; Amr ibn-i Avf RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.XII, s.7, no:33710; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.115, no:12692.)

رَحِمَ اللهُ الْأَنْصَارَ وَأَبْنَاءَ الْأَنْصَارِ وَأَبْنَاءَ أَبْنَاءِ

الْأَنْصَارِ

(د. عن كثير بن عبد الله عن أبيه عن جده)

RE. 290/3 (*Rahima'llàhu'l-ensâr*) “Allah Ensar’a rahmet eylesin... (*Ve ebnâe'l-ensâr*) Ensar’ın çocuklarına da rahmet eylesin... (*Ve ebnâe ebnâi'l-ensâr*) Ensar’ın çocuklarının çocuklarına da rahmet eylesin...”

Ensar kimdir? *Ensar*, nâsırlar demek. Yâni yardım ediciler demek. Kim bu yardım ediciler? Medineli müslümanların lakabı bu. Medineli müslümanlar, müslümanlık Mekke-i Mükerrerme’de sıkıntıdayken, müslümanlar işkencede, ezâda cefâdayken kucaklarını açtılar, Peygamber SAS Efendimiz’i davet ettiler ve ashâbından Medine-i Münevvere’ye gelenlere çok güzel misafirperverlik gösterdiler. Evlerine aldılar, mallarını verdiler, onların rahat etmelerine yardımcı oldular, diyâr-ı gurbette gurbet acılarını hafifletmeğe çalıştılar. Onlar çünkü dinleri uğruna Mekke’den çıkartıldı mazlum kimseler olarak. Paralarını bile alamadan geldiler.

Süheyb-i Rûmî yola çıktı, Mekkeli müşrikler peşine düştüler. Yanına parasını almış... Çok sanatkâr bir kimseymiş mübarek. Çok sanatkârmış, çok para biriktirmiş. Elinin emeğiyle, sanat yaparak, iş becererek para kazanmış. Rasûlüllah’ın yanına kavuşayım diye Mekke’den çıkıyor, Mekke’nin müşrikleri, kâfirleri hadi peşine düşmüşler, yakalayacaklar. Durmuş bir yerde, okunu çıkartmış, demiş ki:

“—Benim ok atmaktaki şöhretimi duydunuz mu? Bir o k attım mı şaşmaz hedefinden. Vururum yâni. Kime nişan almışsam onu aşağıya deviririm. Ve şu arkamdaki okların hepsi bitinceye kadar sizinle çarpışırım. Yâni çok zarar görürsünüz, hepinizi yere deviririm. Ne istiyorsunuz? Para istiyorsanız alın paralarımı, benim peşimi bırakın!” demiş.

Ne kadar biriktirdiği, yıllar yılı biriktirdiği paralar varsa, paraları atmış, Medine-i Münevverre’ye gelmiş.

Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:

“—Süheyb kazandı. Öteki parayı alanlar kazanmadı, Süheyb kazandı.” diyor.

Neden? Dini için, imanı için, ahireti için hepsini bir tarafa koydu, Rasûlüllah’ın yanına koştu.

İşte Ensar, böyle bu garip muhacirlere; yerini yurdunu imanı uğruna terk etmiş olan kimselere, yardımcı olan kimseler. Peygamber Efendimiz onlara dua buyuruyor. Diyor ki:

(Rahima’llâhu’l-ensâr) “Allah Ensar’a rahmet eylesin...” Sonra? *(Ve ebnâe’l-ensâr)* “Ensar’ın çocuklarına da rahmet eylesin... *(Ve ebnâe ebnâi’l-ensâr)* Ensar’ın çocuklarının çocuklarına da rahmet eylesin...”

Üç nesle dua etmiş. Tabii bu üç nesil ne oluyor? Öteki mânâdan düşünülürse, birinci nesil Peygamber Efendimiz’in ashabıdır. Onlara dua ediyor. İkincisi tâbîîndir. Tâbîînin de şerefi çok yüksek. Başka hadis-i şerîfler var hakkında. Üçüncü nesil tebe-i tâbîîndir. Tâbîîne tâbi olmuş, ondan sonra gelmiş olan nesildir.

Bu üç nesli duasıyla taltif buyurmuş. Hakikaten de bu üç nesil içinde Peygamber SAS Efendimiz'in hadislerini bilen, dinin inceliklerini bilen, hadis ilminde, tefsir ilminde, fıkıh ilminde, diğer ilimlerde çok yüksek nice mübarek zevât geçmiş, bu dua bereketiyle.

e. Helâlinden Kazanıp Hayra Harcamak

رَحِمَ اللهُ امْرَأً اَكْتَسَبَ طَيْبًا وَاَنْفَقَ قَصْدًا وَقَدَّمَ
فَضْلًا لِيَوْمِ فَقْرِهِ وَحَاجَتِهِ

(ابن النجَّار عن عائشة)

RE. 290/4 (*Rahima'llàhu'mreen iktesebe tayyiben, ve enfaka kasden, ve kaddeme fadlen li-yevmi fakrihî ve hâcetihi.*)

Hazret-i Aişe-i Sıddîka Validemiz, Peygamber SAS Efendimiz'in şöyle buyurduğunu naklediyor... Hazret-i Aişe Vâlidemiz ahabın fakihlerindendi. Yâni din bilginlerindendi. Gençti yaşı, fakat o kadar derin bilgisi vardı ki, yemin ediyor ahabdan birisi:

“—Allah'a yemin ederim ki Rasûlüllah SAS Efendimiz'in ümmetinin nice büyüklerinden, böyle ilmiyle irfânıyla tanınmış kimselerden şahıslar gördüm ki, gelip Hazret-i Aişe'ye mesele soruyorlardı.” diyor. O kadar zekâsı yüksekti Hazret-i Aişe Validemiz'in. E aslanın erkeği olduğu gibi, dişisi de olur derler. O da öyle işte bir mübarek zât, Aişe validemiz, anamız.

Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:

(*Rahima'llàhu'mreen*) “Allah şu insana rahmet eylesin ki, (*iktesebe tayyiben*) iyi bir kazanç sağlamış, helâl bir kazançsağlamış. Ne demek? Harama sapmamış, haram yoldan kazanmamış, alınının teriyle ve şer’i şerîfin uygun gördüğü meşrû yollardan uğraşarak, helâl bir para kazanmış. Parasının kaynağı helâl. (*Enfka kasden*) Ve ölçülü bir şekilde harcamış.” Kasd demek, iktisat demek. İktisatlı bir şekilde harcamış. İktisat da zaten aynı kökten çıkıyor. İktisat ne demek? İfrattan ve tefritten uzak, orta yol. İktisat bu.

İktisadın bir tarafı kötüdür, ifrattır. Öbür tarafı da kötüdür, o da tefrittir. Birisi harcamada aşırı gitmek, birisi aşırı tutmak. İkisi de kötüdür. Helâlinden kazanan bir kimse, bu kazandığını ölçülü bir şekilde harcıyorsa... Ölçü neye göre olacak? İsraf yapmayacak, fazla cimrilik yapmayacak, kendisiyle ilgili kimselere hakkını vercek...

Karısının hakkı var, çocuk çocuğunun hakkı var, etrafındaki hizmetçilerin hakkı var, mahallesindeki komşuların bir çeşit komşuluk hakları var... Onların hepsine bu malıyla ölçülü bir şekilde, aşırı olmadan, karınca karınca, kendi kesesine uygun bir şekilde verecek ve hepsini memnun edecek. Ailesine darlık çekirtmeyecek, sıkıntıya düşürmeyecek.

(*Ve kaddeme fadlen*) “Geriye kalan fazlasını...”

Bak müsriflik yapmayacak ne demek? “Ey zenginler, parayı siz kazandınız. İsteddiğiniz gibi döküp saçıp harcaabilirsiniz.” anlayışına karşı bu. Şimdi zamanın zenginleri hani “Bana ne!” yahut;

“—Sana ne! Ben bu parayı kendim kazandım, nasıl istersem öyle harcarım. Beş tane de otomobil alırım, otomobilleri karşı karşı geçirir, istersem tokuştururum.”

Öyle yapıyorlarmış. Yâni biz burada Fatih’te duymuyoruz ama, İstanbul’da öyle semtler varmış ki, zenginlerin çocukları arabaları alırlarmış, karşı karşıya geçirip tokuştururlarmış. Süratli süratli böyle iki taraftan gelip, hangisi daha kuvvetli çıkacak diye böyle eğlenirlermiş İsrâf! O parayı ölçülü bir şekilde harcayacaktı babası, geriye kalanı da ne yapacak? Artanı, kendi ihtiyacını güzelce, ölçülü bir şekilde karşıladıktan sonra, (*ve kaddeme fadlen li-yevmi fakrihî ve hâcetihi*) kendisinin fakir olduğu, ihtiyaç içinde olacağı ilerideki gün için şimdiden onu gönderir.”

Bu ne demek? Bunu biraz izah etmek lâzım. Ne diyor: Fazlasını (*kaddeme*) takdim eder, önceden gönderir kendisinden evvel. Hani insan bir yere... Meselâ ben Ankara’dayım, İstanbul’a geleceğim, Ankara’dan ilk önce kamyonu yola çıkartıyorum, “Benim eşyalarım oraya gitsin, ben üç gün sonra eşyaların arkasından gideceğim.” Önceden göndermek bu. İşte malını helalden kazanıp ölçülü bir şekilde harcayıp, geriye kalan fazlasını da ilerdeki gün için önceden gönderen. O nasıl bir gün? (*Li-yevmi fakrihî ve hâcetihi*) kendisinin fakir olduğu, muhtaçlığının olduğu gün için. İşte o fakirlik, muhtaçlık günü kıyamet günüdür. Yâni burada kıyamet gününü Peygamber SAS Efendimiz böyle anlatmış.

O gün, herkes muhtaç olacak. Allah'ın lütf-u keremine muhtaç olacak ve her yerden ince ince hesaplar çıkacak.

O gün;

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(زلزال: ۷-۸)

(Femen ya'mel miskàle zerretin hayran yerah)
“Kim zerre kadar bir hayır yapmışsa, o teraziye getirilecek, hesaba girecek. (Ve men ya'mel miskàle zerretin şerran yerahû) Kim de zerre kadar bir şer yapmışsa, miskal ağırlığı kadar bir şeyi varsa o da gelecek, terazide hesaba girecek.” (Zilzal, 99/7-8)

Hiçbir şey gizli kalmayacak. Ayet-i kerimelerle sabit, surelerle sabit. Kıyamet günü bir hesap göreceğiz ki, bir hesaba tâbi olacağız ki, şaşırıp kalacağız, gözlerimiz açılacak:

“—Allah Allah bu nasıl tesbit, nasıl yazılmış ki hiçbir şey kalmamış küçük büyük. Her gün yaptığımız her iş buraya kaydedilmiş. Bu nasıl tesbit, bu nasıl yazı, bu nasıl kitap, bu nasıl defter?” diye herkes hayret edecek.

Öyle bir hesap günü var mı, var. Hem Fâtiha'da (Mâliki yevmi'd-dîn) diye anlatılıyor o gün. Allah-u Teâlâ Hazretleri kimdir?

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

(فاتحة: ٤)

(*Mâliki yevmi'd-dîn*) “Din gününün, cezâ gününün sahibi...” (Fatiha, 1/4) *Din* demek cezâ, karşılık demek. Cezâ gününün sahibi.

O cezâ ne demek? İşte o kıyamette hesabın görüldüğü gün. Kim hayır işlemiş ise ne mutlu ona, cennete girecek. Kim şer işlemiş ise, zulmetmiş ise o da cehenneme girecek. Gün gibi aşikâr. Hiç şüphe var mı? Asla ve kat'â. Müslüman olanın zerre kadar şüphe etmemesi gereken aşikâr bir husus.

O zaman herkes birbirine o kadar muhtaç olacak ki;

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ

وَبَنِيهِ

(عبس: ٣٤ - ٣٦)

(*Yevme yefirrü'l-mer'i min ehîh*) Kardeşinden kaçacak insan... Kardeşi var ya evde beraber oturduğu, ondan kaçacak.” *Yefirrü*, firâr eder. O gün ki firâr eder, kardeşinden firâr eder. Görüyor uzaktan, “Aman benim şununla hesabım vardı, benden şimdi hesabını ister.” diye ondan kaçacak.

(*Ve ümmihî ve ebîh*) Anasından kaçacak ve babasından kaçacak. (*Ve sâhibetihî ve benîh*) Hanımından kaçacak ve çoluk çocuğundan kaçacak.” (Abese: 34-36)

Neden? Herkesin nefsî nefsî dediği gün de ondan. “Ah benim başımın çaresi nedir, benim kurtuluşum neden olacak?” diye herkes kendisinin derdine düşecek. Hani güzel güzel arkad aştık, kardeştik, anaydık, babaydık, evlattık, karı kocaydık... İşte o zaman:

الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

(الزخرف: ٦٧)

(*El-ahillâu yevmeizin ba'dühüm li-ba'din aduvvün ille'l- müttakîn*) “O gün bütün dostlar düşman olacak birbirlerine... Hem de ehillâ diyor, samimi, sırdaş dostlar. Halis muhlis dostlar bile, birbirlerine o gün düşman olacak. Ancak müttakî olanlar hariç.” (Zuhruf, 43/67)

Bundan ne çıkıyor? Demek ki karımdır, benden zayıftır diye tepelemeğe kalkma, hesabı var. Demek ki çocuktur, nasıl olsa benim mahiyetimde, ensesine iki tane çakarım, üç takla attır ırım deme, hesabı var.

Anana babana karşı gelmeğe çalışma, hesabı var. Hepsinin hesabı var. Hazret-i Ömer Efendimiz tavsiye buyurmuş:⁶

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا

⁶ Tirmizî, *Sünen*, c.V III, s.499, no:2383; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V II, s.96, no:34459; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.103, no:306; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.828; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXXIV, s.314; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.52; Ebû Abdurrahman es-Sülemî, *Tefsir*, c.I, s.384, İsrâ, 17/16; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, c.I, s.22, no:2; Hz. Ömer RA'dan.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXX, s.302; Hz. Ebûbekir RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV I, s.188, no:44203; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXV I, s.433, no:29408.

(*Hàsibû enfüse-küm kable en tühàsebû!*) [Hesaba çekilmeden önce, kendinizi hesaba çekiniz!]

O hesapta, hesaptan zararlı çıkmamak için bugünden onun hesabını yap, adımını ölçülü at. Hesabı var, hepsinin hesabını çekeceksin.

Bir istisnası var, (*ille'l-müttakîn*) müttakîler böyle yapmayacak. Müttakîler birbirlerinden kaçmayacak. Allah o takvâ denilen nimeti cümlemize ihsân etsin ki, ne kadar güzel bir nimet ki, herkesin böyle kendi başının derdine düştüğü zaman bile, müttakîler gene öyle yapmıyor. Gene kardeşlik, gene ahbablık, arkadaşlık bâkî. Allah-u Teâlâ şu takvâyı bizlere öğretsin... Hakikate erdirsin... Cümlemizi müttakîler zümresinden eylesin...

Demek ki, insan o zaman muhtaç olacak. Ah terazimde birazcık daha amel girseydi de, terazim ağır bassaydı, cennete gitseydim diye muhtaç etrafına bakınacak, aklını çalıştıracak. Kimde hakkım var, onu edeyim diye uğraşıp duracak. İşte onun için şimdiden göndermek mümkün.

Nasıl göndereceksin? Paranı ölçülü harcaysın, fazlasını hayra sarf edersin. Peygamber ASS Efendimiz'in evinde koyun kesilmiş... Eve teşrif buyurmuş, demiş ki:

“—Ne oldu koyun?”

“—Hepsini dağıttık yâ Rasûlüllah, bize bir budu kaldı.” demiş cevaben validelerimizden hangisi ise. “Hepsini dağıttık bir budu kaldı.” demiş. Onun fikrini tashih için bak buyuruyor ki Rasûlüllah SAS Efendimiz:

“—Demek ki bir budu hariç hepsi bizim oldu.” diyor.

Dağıttı, sevap olarak tamam sevap hanesine girdi, bir budu hariç. O evde kalan... Asıl o senin değil, işte ötekisi senin oldu. Dağıttığınla sevap kazandın, başkaları ondan hayır olarak istifade edince, ahirete geçti o, öbür tarafa gönderdin onu. Bu yediğin burada, helâl ise hesabı var, haram ise azabı var. Yediğinden mes’ulsun, ötekisi kâr olarak öbür tarafa geçti.

Nekadarmühimhadis-işerîf: (*Rahima’llahu’mreen iktesebe tayyiben, ve enfaka kasden, ve kaddeme fadlen li-yevmi fakrihî ve hâcetihi*)

O ihtiyaç gününü unutmayalım müslümanlar! O zaman hatırlamanın faydası yok. İşte bugün söylüyorum ben size. Bu söylenen lâlettayin bir söz değil ki! Seyyidi’l-evvelîne ve’l-âhirîn, dünya ve ahiretin efendisi Rasûlüllah SAS Efendimiz söylüyor. Bu sözü hafife almak olur mu? Unutulur mu bu söz, duyulduktan sonra?

f. Ölmeden Önce Helâlleşmek

Ebû Hüreyre RA’ın Peygamber SAS Efendimiz’den naklettiği bu hadis-i şerîf de aşağı yukarı bu hesap günüyle ilgili. Peygamber Efendimiz diyor ki:⁷

---

⁷ Tirmizî, *Sünen*, c.V III, s.445, no:2343; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XV I, s.362, no:7362; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.XI, s.413, no:6539; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.II, s.190, no:1683; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV , s.213, no:10211; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XIII, s.123, no:12719.

رَحِمَ اللهُ عَبْدًا كَانَتْ لِأَخِيهِ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ فِي
عَرَضٍ أَوْ مَالٍ فَجَاءَهُ فَاسْتَحَلَّهُ قَبْلَ أَنْ يُؤْخَذَ
وَلَيْسَ ثَمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ فَإِنْ كَانَتْ لَهُ حَسَنَاتٌ
أَخَذَ مِنْ حَسَنَاتِهِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ حَمَلُوا
عَلَيْهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِمْ

(طب. خ. ت. صحيح عن ابى هريرة)

RE. 290/5 (*Rahima'llàhu abden kânet li-ehîhi indehu mazlimetün fî ırdin ev mâlin, fecâehû festahallehû kable en yü'haze, ve leyse semme dinârin ve lâ dirhemün; fein kânet lehû hasenâtün, uhize min hasenâtihi; ve in lem yekün lehû hasenâ tün, humilû aleyhi min seyyiâtihim.*)

“Allah şu kula rahmet eylesin ki, onun üzerinde, boynunda bir müslüman kardeşine karşı işlenmiş bir suçun, bir zulmün vebâli vardır. Nerede? (*Fî ırdin ev mâlin*) Ya haysiyetine, şerefine dokunacak bir iş yapmıştır veyahut malına tecavüz etmiştir, gasb gibi, haksızlık gibi, eksik tartmak, fazla almak filan gibi bir yol ile karşıdaki adama mal ve şeref, haysiyet nokta-i nazarından bir zulmetmiştir.”

Yapar mı müslüman bunu? Yapmaması lâzım ama fiilen insanlar arasında buna benzer şeyler olup duruyor. Harıl harıl cereyan edip duruyor zulümlerin çeşitlisi. Şimdi Peygamber Efendimiz

böyle bir zulüm işlemiş bir kimsenin nasıl hareket etmesi gerektiğini bu hadis-i şerîfle bildiriyor. Şunu istiyor Peygamber Efendimiz: Eğer bir kimsenin boynunda bir başkasına karşı, başkasının ırzına, malına karşı böyle bir şeyi varsa... Irz demek, yâni bir insanın şerefi, haysiyeti demek. İlle böyle namus meselesi mânâsına değil dama o da olabilir tabii o da girer bunun içine. Karısına yan gözle bakar, kızına yan gözle bakar, o da girer tabii.

Böyle bir şey yapmışsa bir insan, ne istiyor Rasûlüllah Efendimiz: (*Fecâehû*) “O kendisine borcu, eksikliği bulunduğu okendisine borçlu, eksikli bulunduğu o kendisine zulmetmiş olduğu şahsa gider, (*festahallehû*) ondan helallik ister:

“—Bak ben sana karşı şöyle bir hata işlemiştim, şöyle bir suç yaptım, seni incittim, sana karşı zulüm oldu bu yaptığım. Gelsen şunu bana helal et! Karşılığında ne istiyorsan ben de gücüm yettiğince onu telafi etmeğe çalışayım. Karşılığını sana vereyim, yalnız sen bunu helal et!” der.

“Allah böyle yapan kula rahmet etsin!” diyor Peygamber Efendimiz. Yâni yaptığınız zulümleri, kul haklarını gidip sahiplerinden helallik istemek suretiyle burada te mizlememizi istiyor Peygamber SAS Efendimiz.

Onun için eskiden bir kimse tarikata girdiği zaman, şeyh efendiler derlermiş ki:

“—Evladım git, kiminle hukukun varsa helalleş! Kiminle dargınsan, barış! Ondan sonra şöyle yap, şöyle yap, şöyle yap...” derlermiş.

İşte Peygamber Efendimiz de sizlere, bizlere, hepimize böyle tavsiye ediyor ki, kime karşı bir zulüm işlemişsek biz biliriz, gid ip ondan helallik isteyelim!

“—Helallik nasıl istenir?” Dersin ki:

“—Ben senin malından şu kadar almıştım. Ne istiyorsun? Telafisi için ne yapmak gerekiyorsa gel oturalım, konuşalım, ben vereyim. Borçluyum, haksızım, beni affet ama bu dünyada bu hesabı kapatalım.” diyecek.

“—E zor hocam bunu yapmak.”

Zor ama ahirette daha zor. Bak nasıl geliyor hadis-i şerîfin devamı: (*Kable en yû’haze*) “Bundan dolayı yakasına yapışılmazdan evvel, yakalanmazdan evvel.” Çünkü bu suçla ahirete gitti mi yakasına o zaman nasıl olsa yapışacaklar. Ahzolunacak o zaman, yakalanacak. (*Ve leyse semme dinârün ve lâ dirhemün*) “Ama orada para yok, dinar yok, dirhem yok.” Semme orası demek. Sümme değil burada okunuşu, semme olacak. “Orada dinar yok, dirhem yok.” Ya ne var? (*Fein kânet lehû hasenâtün*) “Eğer bu zulmetmiş olan kişi bu dünyada gelip helâllik istemeden ahirete gitmişse, orada yakalanınca ne olur? Eğer kendisinin hasenâtı varsa, yapmış olduğu iyilikler varsa, (*uhize min hasenâtihi*) o kimsenin o hasenâtından alınır.”

“—Sen gel bakalım, sen filanca Ramazan’da güzelce on gün i’tikâfa girmişsin, çok sevap kazanmışsın.”

Hoop o sevabı alırlar, o zulme uğramış adama, öteki şahsa

“Bu senin!” derler. Gitti... Ramazan’da o güzel gözyaşlarıyla, tesbihlerle o son on gün yaptığın o ibadetin sevabı öbür tarafa intikal etti. Neden? Helalleşmedin mübarek burada. Burada ödeşecektin, ödeşmedin, buraya kaldı Senin iyiliklerinden ona verirler.

“—E iyiliği yoksa?”

(*Ve in lem yekün lehû hasenâtün*) İyiliği yoksa, adamın neyinialacak? Bir şeyini almazlar o zaman, (*humilû aleyhi min seyyiâtihim*) “Zulmettiği kimselerin kötülüklerini bu sefer getirirler, onun omuzuna yüklerler.” O adam filanca ırza tecavüz etmiş, filanca hırsızlığı yapmış, falanca şeyi yapmış... “Yâ Rabbi ben hiç böyle bir şey yapmamıştım.” Ama işte o gelir omuzuna yüklenir o zaman.

Onun için, bu günden gidip hak sahipleriyle helâlleşmek lâzım. Düşünüp taşınıp helâlleşmek lâzım. Miras meselesinde hak hukuk karışır; alışverişlerde, tartılarda, ölçülerde karışır, daha başka şeyler olur, karışır... Ahireti düşünerek buralarda e ğ e r bir gadirlik olmuşsa, haksızlık olduysa, tarlanın hududunu tesbitte vs.de filan... O şahıslarla gidip helâlleşmek lâzım, iş işten geçmeden önce.

Bakın, Rasûlüllah SAS Efendimiz’in kendisinin bile böyle ölümüne yakın bir zamanda helalleştiğini kitaplar yazar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Rasûlüllah'ın yolunda yürüyüp sünnet-i seniyyesine sarılıp, halis bir ömür geçirerek ahirete iman ile göçmeyi ve Peygamber SAS Efendimiz'in Livâü'l-Hamd'i altında cem olup sohbetine nâil olmayı, cemâl-i bâkemâli ile müşerref olmayı cümlemize nasib eylesin... Havz-ı Kevserinden doya doya nûş etmeyi cümlemize ihsân etsin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Mahmud Es'ad COŞAN

15. 03. 1981 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü